

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

RYNKEBYGÅRD

FAABORG-MIDTFYN KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	28. november 2013
Besigtiget af:	Stefanie Høy Brink
Journalnummer:	2013-7.82.07/430-0001
Kommune:	Faaborg-Midtfyn Kommune
Adresse:	Rynkebyvej 32, 5750 Ringe
Betegnelse:	Rynkebygård
Fredningsår:	1983
Omfang:	<i>Hovedbygningen og de to fritliggende sidefløje (1858) samt gårdsmedjen.</i>

— BYGNINGSBESKRIVELSE

Rynkebygård ligger nord for landsbyen Rynkeby. Rynkebygård er et større anlæg med den fredede hovedbygning og de to fritliggende sidefløje liggende i den sydlige del af anlægget. Syd for hovedbygningen er en større have. Den nordlige og vestlige ende af anlægget består af ældre og nyere avls- og landbrugsbygninger, herunder siloer, der ikke er omfattet af fredningen. I den vestlige ende er en mindre dam og bagved denne ligger den gamle gårdsmedje, der ligeledes er fredet.

Hovedbygningen på tretten fag er opført i grundmur i en etage med en høj kælder. Hovedbygningen hviler på en sokkel af tilhuggede granitsten og afsluttes af et skifertag med fire murede skorstenspiber i rygningen. Facaden er hvidkalket og afsluttes af en dekoreret gesims båret af buefriser. De tre midterste fag på begge langsider er svagt fremhævet i en risalit, hvorover der er en gavlkvist, hvor gavlen er svungen med tre afsæt, som gentages i hovedbygningens gavle. De svungne gavle er rigt dekoreret med geometrisk udformede pudsdekorationer. De svungne gavle har pinakler, der afsluttes af zinkkugler. I midten sidder et ur. Ved gavlkvistens fod er et let profileret bånd. Vinduerne er både ældre og traditionelt udførte korspostvinduer med fladbuet, let profileret overkant. Kældervinduerne er nyere, torammede og fladbuet, som stueetagens. Alle vinduer er hvidmalede. Vinduerne i gavlkvistens stueetage er rundbuet, hvorover der ses pudsdekorationer, som gentages over den ældre, tofløjet fyldingsdør i midten. Over hoveddøren er et rundbuet overvindue med dekorative sprosser. Foran døren er en ældre dobbeltløbstrappe med murede vanger, granittrin og støbejernsværn. På hovedbygningens haveside under gavlkvisten er en loggia, der er prydet med balustrader. I åbningen mod haven ses to joniske søjler. Loggiaen lukkes i hver side af hvidmalede korspostvinduer, hvor ruderne i den øverste ramme har dekorativt udførte sprosser. En ældre fritrappel med granitsten og murede vanger og mægler fører fra den nederste del af loggiaen til haven. I loggiaen sidder en nyere, hvidmalet, tofløjet havedør med et rundbuet

overvindue med dekorative sprosser. I hver af hovedbygningens gavle er en kældernedgang med en rødmalet, to-fløjet fyldingsdør med opsproset overvindue, hvoraf den østlige er ældre.

I det indre er bevaret dele af en traditionel grundplan med en forstue, hvor en ældre trappe med udskårne balustre og profileret håndliste fører op til førstesalen. Dertil kommer de mange stuer, hvor nogle er placeret mod haven og andre mod gårdspladsen. Spisestuen ligger i bygningens vestlige ende, hvor der i panellet sidder en ældre ringklokke. Køkkenet, der oprindeligt lå i kælderen, er blevet flyttet og vender mod haven. Ved siden af spisestuen er et anretterværelse. Der er bevaret mange ældre bygningsdele og -detaljer, herunder brystnings- og lysningspaneler, stukatur, fyldingsdøre med greb og gangtøj, mønsterlagte parketgulve, kakkelovn, indbyggede skabe, samt den ældre hovedtrappe og en nyere køkken- og kældertrappe. Desuden en ældre trappe i bygningens vestlige ende, der forbinder stue og førstesal. På førstesalen, som også er tageetagen er dele af etagen uudnyttet, hvor trækonstruktion og skorstene er synlige. Et lille bræddebeklædt rum indeholder urværket. Resten er etagen er indrettet til værelser og et nyere badeværelse. En lang gennemgående gang har ældre bræddegulv, men ellers er overfladerne overvejende nyere med gipspladeloft og glatte døre, dog også enkelte ældre døre og gangtøj. I kælderen er gulvene overvejende støbt og væggene pudsede. I bygningens vestlige ende er ældre stenbelægning, og i et rum anes det tidligere køkken med et ældre brændekomfur i hjørnet. Kælderen har flere ældre, grønmalede fyldingsdøre.

Den vestlige sidefløj ligger med nord-sydvendte gavle og er opført i grundmur i en etage og afsluttes af et nyere, sort, teglhængt heltag med en skorstenspipe i rygningen, der står i blank mur i gule sten. Bygningen hviler på en sorttjæret sokkel, der er højere mod haven end mod gårdspladsen. Facaden er hvidkalket og afsluttes af en tandsnitsgesims, der flugter gavltrekanten. Ved gavlfoden ses et hvidt, pudset bånd. På havesiden er en nyere, muret og pudset terrasse. På både have- og gårdside samt i den nordlige gavl er en nyere, rødmalet fyldingsdør med opsproset overvindue. På havesiden sidder en nyere kælderdør konstrueret af rundstokke. Vinduerne er nyere, fladbuete korspostvinduer, der er rødmalet på nær mod haven og den sydvendte gavl, hvor de er malet blå. Vinduerne har klinkesålbænke. I gavltrekanten ses to blændingsfelter, hvori der sidder ældre, et-rammede opsprossede vinduer. I gavlene sidder desuden flere dekorative murankre.

I det indre er en traditionel grundplan med køkkenet mod haven og stuer mod gårdspladsen. I den sydlige ende er et rum, hvor der er ældre loftsbjælker og -brædder samt en ældre, enkel loftstrappe, der

fører op til den uudnyttede loftsetage, hvor der er synlig tagkonstruktion og skorsten. Overfladerne er nyere.

Den østlige sidefløj er meget lig den vestlige, dog er enkelte vinduer ældre, og alle er rødmaledede. Mod gårdspladsen og i den nordlige gavl er to fyldingsdøre. I den sydlige gavl er en ældre revledør. Alle dørene er ligeledes rødmaledede.

I det indre er et rum til opmagasinering i den sydlige ende, hvor der også står en ældre gruekedel. Der er et ældre bræddeloft med ældre loftsbjælker og støbt gulv. En enkelt udført loftstrappe af træ fører op til den uudnyttede loftsetage, hvor der er synlig trækonstruktion og skorsten. I den nordlige ende er en nyere jagtstue og et mindre køkken. Af ældre bygningsdele er bræddeloft, loftsbjælker, fyldingsdøre med ældre gangtøj samt vinduer med anverfere og stormkroge. Gulvene er nyere og enten støbte eller belagt med fliser. I den mellemste del af bygningen er beboelse med en traditionel planløsning med stuen mod vest og køkken mod øst, men ellers er overfladerne nyere med profilbræddeloft og nyere gulve af forskellige materialer. Dog ses enkelte ældre døre og ældre forsatsvinduesrammer.

Gårdsmedjen er opført dels i grundmur, dels i sortopstolpet bindingsværk med hvidmalede tavler. De grundmurede dele er pudset med en hvid cementmørtel. Bindingsværket er egnskarakteristisk med stormranken støttende på anden stolpe. Smedjen hviler på en lav sorttjæret sokkel og afsluttes af et rødt, teglhængt heltag, der er udkraget og danner et halvtag – et beslagskur – over smedjens sydlige ende. Gavltrekanten af den udkragede del af taget har sortmalet, lodretstillede brædder, der afsluttes af sortmalede vindsceder. På smedjens nordlige ende er påbygget en lude i grundmur, med undtagelse af den østlige gavl, der er i bindingsværk som smedjen. På smedjens gavle er et større blændingsfelt, der følger hele gavltrekanten. Smedjen har både et-rammet og torammede vinduer, hvoraf enkelte er ældre. Dertil sidder i gavlene to ældre luger. Smedjen har tre ældre revledøre. Både revledøre, luger og vinduer er sortmalet. Under halvtaget er resterne af en ældre, enkel trappe, der fører op til loftet.

I det indre er væggene pudset og kalket. Gulvet er både støbt og med pigsten. Rummet fremstår tomt bortset fra essen.

— BYGNINGSHISTORIE

Rynkebygård har formentlig eksisteret siden midten af 1300-tallet og var oprindeligt en landsbyhovedgård, der lå i landsbyen Rynkeby, som har givet navn til gården. Rynkebygård flyttede i middelalderen til dets nuværende placering og var indtil 1580 i kronens eje under Skt.

Knuds Kloster i Odense. Rynkebygård har i flere perioder haft fælles ejer med den nærliggende Boltinggård, der fratog Rynkebygård sit bøndergods, således at Rynkebygård kun besad nogle få huse. Rynkebygård var en overgang mejerigård. I 1854 købte Rynkebygård Ringe kirke, der tidligere havde tilhørt Boltinggård. Hovedbygningen og de to sidefløje er opført i 1858, gårdsmedjen er formentlig ældre.

— KILDER

Historisk atlas: [http://historiskatlas.dk/Rynkebyg%C3%A5rd_\(93\)](http://historiskatlas.dk/Rynkebyg%C3%A5rd_(93))

Herregården. Bind 2. John Eriksen og Mikkel Venborg Petersen (red.). Dansk Bygningsarv, 2009.

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi knytter sig til Rynkebygårds samlede herregårdsanlæg og til dens beliggenhed for enden af Rynkebyvej, hvor Rynkebygård ligger midt imellem marker, skov og en nærliggende sø. Beliggenheden i landsskabet med et stort vue over herregårdens jordtilliggende og det samlede anlæg med hovedbygningen, de to sidefløje samt de mange avslænger fra forskellige tider med gårdsmedjen som den ældste, vidner om en driftig herregård med en lang udviklingshistorie. Hertil kommer smedjens placering i den vestlige ende af gårdanlægget, idet man fra midten af det 19. århundrede ofte placerede mere ydmyge bygninger væk fra herregårdsanlægget.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Rynkebygårds kulturhistoriske værdi knytter sig i det ydre til hovedbygningens tidstypiske udtryk. Efter grundloven og de efterfølgende landbrugsreformer blev der solgt kraftigt ud af fæstegodset, hvilket gav mange godsejere en betydelig indtægt, og dette afspejlede sig i byggestilen, hvor det ikke kunne blive overdådigt nok. Det var således ikke ualmindeligt, at hovedbygningen i denne periode blev revet ned og erstattet af en ny mere prægtig bygning, hvilket formentlig er tilfældet med Rynkebygård. Historicismen, der er kendetegnet ved at blande elementer fra tidligere stilarter, var ofte udgangspunktet. Mange herregårde og godser opført i denne periode er kendetegnet ved netop grundmurede bygningskroppe, skifertage, svungne gavle, der er prydet med murankre og pinakler samt loggiaen med balustre og joniske søjler, idet dette ledte tankerne hen på renæssancens herresæder og derved kunne herremanden manifestere sin position i samfundet til trods for afhændelsen af fæstegodset. Rynkebygårds hovedbygning er et fint eksempel på denne type. Dertil kommer

dekorationerne i cement, som var et nyt materiale, der var nemmere at forarbejde end sandsten og derfor ofte brugt som erstatning i denne periode. Hertil kommer bygningens mange skorstene, der var nødvendige for blandt andet at kunne opvarme bygningen.

Den kulturhistoriske værdi knytter sig for hovedbygningens indre til den traditionelle planløsning med indgang via en vestibule – eller forstue og en stueetage med flere stuer mod både have og gårdsplads og spisesal med tilknyttede anretterværelse og trappe til kælderen, hvor køkkenet oprindelig lå samt til soveværelserne, der er placeret på førstesalen. Således er grundplanen med til at fremhæve rummenes hierarki og indretning, der afspejler opdelingen mellem adelen og tjenestefolkene. Det ses særligt i spisestuen med anretterkøkken og køkkentrappe til kælderen. Hertil kommer de bevarede bygningsdele og -detaljer, herunder blandt andet den detaljerede stukkatur, den rigt udsmykkede kakkelovn, der understreger Rynkebygårds tidstypiske ydre og tillige den lille klokke i spisestuen og brændekomfuret i kælderen, der ophøjer Rynkebygårds kulturhistoriske betydning.

Den kulturhistoriske værdi for de to sidefløje knytter sig i det ydre til deres sammenhængende udtryk med hovedbygningen, med hvidpudsede facader og tandsnitsgesims, der viser en sammenhæng med hovedbygningen, men med et mere beskedent udtryk, som bygninger til tjenestefolk.

Den kulturhistoriske værdi knytter sig i det indre til de traditionelle planløsninger med køkken mod havesiden og stuen mod gårdsiden. Hertil kommer de ældre bygningsdele og detaljer, herunder gruekedlen i den østre fløj, der understreger bygningernes funktion og position i bygningshierarkiet.

Den kulturhistoriske værdi knytter sig gårdsmedjens konstruktion i både bindingsværk og grundmur, hvor bindingsværket har en egnskarakteristisk konstruktion i form af stormranken støttende på anden stolpe. Hertil kommer gavlenes enkle udsmykning i form af blændingsfelterne med vinduerne, der viser at nok var smedjen til funktionsmæssig brug, men ved at udsmykke bygningen understregede herremanden sin formåen og position. Hertil kommer det åbne beslagskur hvor smedjen kunne stå i læ og omsko hestene, essen og den sparsomt indrettede smedje med støbt gulv og enkelte pigsten samt de pudsede og kalkede vægge, der alt sammen understreger bygningens funktion som smedje.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Den arkitektoniske værdi knytter sig i det ydre til hovedbygningens helstøbte form med den gennemgående farveholdning og de

karakteristiske svungne gavle med pinakler og pudsdekorationer, der minder om en næsten kirkelig facade, hvor blikket automatisk kigger op mod himlen. Det sorte, dobbeltlagte skifertag står i kontrast til den ellers hvide bygning og hvide skorstene og giver bygningen et horisontalt snit i den ellers vertikalt pegende bygning. Gavlkvistene og dobbeltløbstrappen sørger for en centralisering omkring hoveddøren og giver bygningen et herskabeligt og prægtigt udtryk, der videreføres på havesiden af loggiaen, der indbyder til ophold med et indbydende vue ud over anlæggets have og skov.

Hovedbygningens arkitektoniske værdi knytter sig i det indre til de mange bevarede interiør med tapeter, stukkatur samt lysnings- og brystningspaneler, der skaber sammenhæng stuerne imellem, men i deres indbyrdes detaljeringer alligevel adskiller sig fra hinanden og derved får hvert rum sine egne karakteristika, der hver især bidrager til det overordnede arkitektoniske udtryk.

Den arkitektoniske værdi knytter sig for sidefløjene til deres grundmurede bygningskroppe, der med ens materiale- og farveholdning, danner en fin symmetri på tværs af gårdspladsen. Hertil kommer tandsnitgesimsen og de ubrudte tagflader, der giver bygningerne et horisontalt snit, der strækker sig langs gårdpladsen og giver hele anlægget volumen. Endelig står vinduerne og dørenes røde farve i kontrast til det hvidkalkede murværk, der gør facaden levende og giver de ellers lidt beskedne bygninger karakter.

Gårdsmedjens arkitektoniske værdi knytter sig til dens afsluttede form og konstruktion i både grundmur og bindingsværk samt til dets stejle, udhængende og ubrudte tag, der næsten presser sig ned over bygningen. Hertil kommer facadens detaljer med murfelter, vinduerne og lugernes placering samt det sortopstolpede bindingsværk, der gør facaden levende og tildeler den ellers klejne og beskedne bygning et værdigt og interessant udtryk.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier knytter sig i det ydre til hovedbygningens placering i det samlede herregårdanlæg. Desuden bygningskroppen med hvidkalkede mure med de svungne gavle og gavlkviste, til loggiaen samt til de ubrudte tagflader af skifer med de symmetrisk placerede skorstenspiber. Endvidere de ældre bygningsdele, herunder vinduer, gesims, fyldingsdøre, trapper og støbejernsgelænder. Hertil kommer den traditionelle materiale og farveholdning.

De bærende fredningsværdier i det indre knytter sig til hovedbygningens bevarede dele af en ældre grundplan med vestibulen, stuer mod både gårdsplads og have, spisestue med

tilknyttet anretterværelse og køkkentrappe, hovedtrappe samt værelser på førstesalen. Tillige kælderens inddeling i flere rum samt urværket på loftet med alle dets detaljer. Endvidere knytter de bærende fredningsværdier sig til de bevarede bygningsdele og detaljer, herunder brædde- og parketgulve, stuklofter, lysnings- og brystningspaneler, fyldingsdøre, greb, gerichter, beslag, vinduer, kakkelovnen, brændekomfuret, indbyggede skabe og ringklokken i spisestuen. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning.

De bærende fredningsværdier knytter sig i det ydre til sidefløjenes placering i det samlede herregårdsanlæg samt til deres grundmurede bygningskroppe med hvidkalkede mure med teglhængte ubrudte tagflader og sorttjæret sokkel. Desuden tandsnitsgesims, murankre samt de rødmalede døre og vinduer. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning.

De bærende fredningsværdier knytter sig i det indre til sidefløjenes traditionelle grundplan med køkken mod haven og stuen mod gårdspladsen. Desuden de ældre bygningsdele og detaljer, herunder fyldingsdøre, gerichter, beslag, vinduer med alle detaljer, bræddeloft, loftsbrædder samt gruekedlen i den østre sidefløj.

Gårdsmedjens bærende fredningsværdier knytter sig til smedjens konstruktion i både bindingsværk og grundmur samt til det karakteristiske udhængende tag og nordsidens lude. Hertil kommer de ældre bygningsdele og detaljer, herunder luger, vinduer, revledøre samt essen samt den traditionelle materiale- og farveholdning.

— ANBEFALINGER

Det anbefales, at gårdsmedjen får en ny skorsten, da dette ville ophøje historien om funktion, som en smedje, hvor en skorsten var uundværlig.

Det anbefales, at klinkesålbænkene udskiftes til sålbænke i skifer eller træ.

Det anbefales, at nyere materialer i sidefløjene, som profilbræddeloft, gulvtæpper og glatte døre på sigt udskiftes med mere traditionelle materialer, da dette ville være i større overensstemmelse med bygningernes alder og udtryk.